

VOOR ZO'N VLAG GAAT DE MAST UIT AAN DE LEZER

Over het nut en de noodzaak van de fundamentele, kritische geschiedschrijving kan natuurlijk geen enkele twijfel bestaan. Maar, alles wel beschouwd, is die geschiedschrijving voortdurend bezig met het opbouwen van één grote bewijsvoering, nl. die van het menselijk tekort. En tegelijk is zij, ook weer voortdurend, bezig met het repareren van ons individueel en collectief geheugen.

Méér kunnen de historici eigenlijk niet doen. Het zou ook niet horen, zij zijn geen moralisten of ethici en ook geen beleidsmakers. Maar intussen worden zij wel geplaatst tegenover de onmacht en de onwil van de menselijke soort om van het dagelijkse leven een logische en beredeneerde constructie te maken die breekt met de ongemakken van het verleden.

De Frans-Duitse verlichte denkers Julien De Mettrie (1709-1751) en Paul Holbach (1723-1789) hielden dat meer dan twee eeuwen geleden reeds voor mogelijk. Maar desondanks krijgen wij het determinisme niet van onze huid gewassen.

Het recurrent-pathologische gedrag van de mens neemt een heel groot deel van onze aandacht in beslag. Dat maakt het metier van de historicus vaak nogal somber.

De Brits-Hongaarse bioloog en filosoof Arthur Koestler (1905-1983) had daar een groteske maar erg beklijvende metafoor voor klaar. Zijn voorstelling was gesteund op zijn hypothese dat de mens drie stellen hersenen bezit die gezamenlijk moeten functioneren, ondanks hun grote verschillen en hun volkomen ongelijke evolutie.

"In allegorische termen over dit drie stel hersenen binnen één brein gesproken, zouden wij ons kunnen voorstellen", schreef hij, "dat een psychiater, op het moment dat hij een patiënt verzoekt om plaats te nemen op de divan, hem of haar in feite uitnodigt om zich uit te strekken naast een paard en een krokodil. Vullen wij voor de individuele patiënt de gehele mensheid in, en voor de divan van de psychiater het podium van de geschiedenis, dan levert dat een grotesk maar in wezen waarheidsgetrouw beeld van de menselijke situatie op." (*De menselijke tweespalt*, Assen-Antwerpen, 1981, blz. 13-14)

En toch kan de geschiedschrijving haar wrang gevoel om het menselijke tekort soms even opzij schuiven en – met een diepere onderstroom van verwondering en vertedering – handelen over heel ongewone gewone dingen. En over heel ongewone gewone mensen.

"God I'll miss her", schreef de Britse recensente Zadie Smith in haar korte biografie van de pas overleden Amerikaanse filmdiva, robbedoes en suffragette Katharine Hepburn (*The Guardian*, 1 juli 2003).

In diezelfde nostalgische inkt worden vandaag nog vaak de pennen gedoopt waarmee men schrijft over de maatschappelijk-psychologische revoltes van de zestiger en zeventiger jaren van vorige eeuw: de "provokasies", de meidagen van achtenzestig, het "rode boekje voor scholieren" en het alternatieve "het groene boekje, nuchter protest tegen het rode", "het handboekje van de agitator" en natuurlijk ook "Leuven Vlaams" en de vele flamingantische hagepreken tegen Vlaamsonvriendelijke toestanden.

Onder meer uit hetzelfde gevoel van verwondering en vertedering, ontstond overigens ook de cultuur van de historische monumenten en standbeelden. Gaat u samen met mij maar eens tegenover het monument van Hendrik Van Veldeke in Hasselt staan: wie kan zich onttrekken aan die weemoedige blik en die ongecompliceerde houding waarin Van Veldeke, vermoeid van het dichten, zit uit te rusten op een brede, platte steen?

Verwondering en vertedering, maar vaak ook historische sensatie. Wie zal bijvoorbeeld ooit kunnen achterhalen

Monument voor de twaalfde-eeuwse dichter Hendrik Van Veldeke in Hasselt. Zie ook de bijdrage over het project "Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse beweging" op pp. 2-3.

[AFB. VERZAMELING FRANK SEBERECHTS]

wat er precies schuil gaat achter de gestrekte arm waarmee de Gentse Jacob Van Artevelde zijn plein, zijn stad en zijn land overschouwt?

Door die overwegingen zijn wij natuurlijk aanbeland bij het raakvlak van mythe en geschiedenis. Dat raakvlak is vaak het asiel voor wie zich murw geslagen voelt door de slingerbeweging tussen de deterministische en de voluntaristische visie op de geschiedenis.

Maar ook voor wie zich ongemakkelijk voelt in het soms bikkelharde gevecht tussen mythomanen en de meest fervente historiografen-mythejagers.

Hoe ook, geschiedschrijving blijft een meeslepend vak. Vol onzekerheden, vol twijfels over de juiste methodes, de technieken, de finaliteit van de gehanteerde bronnen, de lakmoesproeven van de historische kritiek.

Maar alleszins meeslepend in de beste zin van het woord.

In het ADVN zijn wij daar straks twintig jaar mee bezig. En wij beseffen dat het de moeite waard was. En blijft.

Voor zo'n vlag gaat de mast uit, stelt een Nederlands gezegde.

FRANS-JOS VERDOODT, AFGEVAARDIGD BEHEERDER-DIRECTEUR

TENTOONSTELLING

DUURZAMER DAN GRANIET. OVER MONUMENTEN EN VLAAMSE BEWEGING FOTOTENTOONSTELLING

Van 13 juni tot 13 juli 2003 greep in de Sint-Amanduskapel van het Campo Santo, de grote begraafplaats in Sint-Amandsberg, de tentoonstelling "Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse beweging" plaats. Het ADVN realiseerde dit project met de steun van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen en van de stad Gent. Met foto's en archiefstukken werd een beeld geschetst van de evolutie van de standbeelden en de grafmonumenten die aan vooraanstaande Vlamingen werden gewijd. De ruime belangstelling voor de tentoonstelling toonde aan dat een langere openingsperiode nuttig ware geweest. Maar dat was om praktisch-administratieve redenen niet mogelijk.

Door van deze tentoonstelling een reizende fototentoonstelling samen te stellen kan de korte duur van de oorspronkelijke tentoonstelling gecompenseerd worden.

Die koffertentoonstelling, die weldra ter beschikking zal staan, bestaat uit veertig à vijftig panelen. Met foto's van monumenten en van documenten wordt een overzicht

Zicht op de centrale tijdbalk van de tentoonstelling "Duurzamer dan graniet" in de kapel van het Campo Santo in Sint-Amandsberg. [VERZAMELING FRANK SEBERECHTS]

samengesteld dat dicht aanleunt bij het oorspronkelijk initiatief. Verder wordt de tijdbalk van de eigenlijke tentoonstelling opnieuw aangewend, zodat zij a.h.w. als rugengraat kan dienen voor de reizende tentoonstelling.

Precies zoals in de eigenlijke tentoonstelling, wordt in de fototentoonstelling aandacht besteed aan de drie periodes in de ontwikkeling van de relatie tussen monumenten en de Vlaamse beweging: de lange negentiende eeuw, het interbellum en de periode na de Tweede Wereldoorlog. Zowel grafmonumenten als standbeelden komen in de tentoonstelling aan bod. Verklarende tekstplaatjes en een wandelbrochure geven de bezoeker meer inzicht in de materie. Eventueel kunnen geleide bezoeken georganiseerd worden waarbij de coördinator van het project meer uitleg geeft bij de getoonde beelden.

De fototentoonstelling zal voor het eerst te bekijken zijn in de tentoonstellingsruimte van het ADVN, van 1 tot 30 november 2003. Daarna kan ze door belangstellende verenigingen of instellingen worden ontleend. Voor informatie over de voorwaarden en voor afspraken omtrent de ontlening kan men bij het ADVN terecht. ■ [FS]

FOTOTENTOONSTELLING DUURZAMER DAN GRANIET

ADVN, Auditorium Emiel Paternoster
van 1 tot 30 november 2003 – van maandag tot vrijdag
van 10u tot 16u
ook open op zaterdag 1, zondag 2 en dinsdag 11
november 2003 van 13u tot 17u
geleide bezoeken voor groepen op afspraak

KOFFERTENTOONSTELLING DUURZAMER DAN GRANIET

ontlening mogelijk vanaf december 2003
contactpersoon Frank Seberechts, op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag te bereiken via het ADVN
[T] 03-225 18 37 [E] frank.seberechts@advn.telenet.be

PUBLICATIE

"Duurzamer dan graniet. Over monumenten en Vlaamse beweging" / onder redactie van Frank Seberechts, met bijdragen van Jan Art, Marnix Beyen, Bruno De Wever, Frank Seberechts, Jeffrey Tyssen en Tom Verschaffel. Tielt–Antwerpen: Lannoo en Perspectief Uitgaven, 2003. 210x296 mm; 240 pp.; geïllustreerd met ca. 120 foto's. 29,95 euro – bestellen kan langs Perspectief Uitgaven, Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen [E] info@perspectief.be of langs de bestelbon op de keerzijde van de adreswikkels van de ADVN-Mededelingen.

parallelle met de migratie van Vlaamse tabaksboeren naar Ontario. Beide verhalen zijn uitgesproken voorbeelden van de verplante gemeenschappen die een intrinsiek onderdeel zijn van de migratiegeschiedenis van de 19de en 20ste eeuw.

Migratie is zowel een sociaal-economisch als cultureel proces en het historische migratie-onderzoek heeft zich op basis van gedetailleerde micro-onderzoeken een beeld gevormd van de wijze waarop die migratieprocessen in het verleden verliepen.

Migratiepatronen moeten vooral gesitueerd worden binnen economische verschuivingen. Mensen kunnen uit noodzaak – om te overleven – migreren, maar ook om hun maatschappelijke positie te verbeteren. Verbeteringsmigranten gaan in op mogelijkheden die het gastland biedt, mogelijkheden die de kansen die ze "thuis" hebben, overtreffen.

Voor de lange-afstandsmigratie was lange tijd, omwille van de hogere transportkosten, eerder een verbeteringsstrategie dan een overlevingsstrategie. Mensen die niet zo slecht boerden in hun land van oorsprong zagen dat zij hun levensstandaard konden verbeteren door elders hun kwalificaties aan te wenden. Op het Amerikaanse continent waren de Vlaamse vissers en tabakstelers exponenten van deze verbeteringsmigratie. In België konden Italiaanse ijsmakers, Joodse ledermakers, Griekse chocolademakers en Armeense sigarettenmakers tot deze categorie beschouwd worden. Al deze inwijkelingen maakten met succes gebruik van de economische mogelijkheden van hun gastland. Een pionier verkende de markt en wanneer zijn/haar experiment positieve vruchten afwierp, voegden familieleden of collega's zich bij hem/haar. Zo hadden de vissers ook voorgangers: een Oostendse reder had de markt reeds verkend en misschien hebben ook de Vlaams-nationalistische vluchtelingen die de repressie ontvluchtten deze migratie medegestimuleerd. Ook migratie binnen Europa kent eerst een dergelijke aftasting, waarna een kettingmigratie volgt. Zo vestigden zich in het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw een paar Italianen uit Cadore, een dorp uit de Noord-Italiaanse provincie Belluno, in een aantal steden van Vlaanderen en Nederland om Italiaans ijs aan te bieden. Zij maakten gebruik van nieuwe technische mogelijkheden (de koelkast) en speelden in op de stijgende koopkracht van brede lagen van de bevolking. Het werd een succes, het Italiaans ijs sloeg duidelijk aan. Heel wat familieleden en dorpsgenoten voegden zich bij hen om Italiaans ijs aan de man te brengen. Het Italiaans ijs in onze regio bleef lang een monopolie van onder meer dit dorp en nog steeds hebben de nakomelingen van deze immigranten een belangrijke inbreng in de ijsbranche.

Niet altijd liep de migratie zo succesvol af. De joodse ledermakers die in de tweede helft van de jaren twintig Warschau inruilden voor Brussel zagen hun opgang door de economische crisis gefnuikt. Op de vooravond van de

VLAMINGEN VISSSEN IN DE ARGENTIENSE WATERS EEN MIGRATIE-VERHAAL

Onderhavige bijdrage sluit aan bij de referaten die Frank Caestecker (Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij, SOMA, Brussel) en Frans-Jos Verdoodt (ADVN) op 27 april jl. hielden in de leeszaal van het ADVN. Aanleiding daarvoor was het Erfgoedweekend 2003, dat dit jaar gewijd was aan het thema "Op reis".

Migreren is meestal een vorm van "gedwongen reizen". Het ADVN is zeer actief op het vlak van de verwerving van migratie-archieven. Daarom voerde de instelling in 2000, 2001, 2002 en 2003 gerichte prospectiereizen uit naar Noord- en Zuid-Amerika. ■ [FJV]

De migratie in 1951-1952 van Oostendse vissers naar Argentinië is een succesverhaal – een bijna *rags-to-riches story* – dat bewondering afdwingt en tot de verbeelding spreekt. Ondanks hun succesvolle inpassing in Argentinië vormen de migranten, na vijftig jaar, een hechte gemeenschap en noemen zij zich nog steeds Vlaming en doen zij hun moedertaal nog steeds eer aan. Dit relaas heeft veel

Tweede Wereldoorlog balanceerden deze bedrijven op de rand van het failliet. De tragische gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog zouden hun moeizame in leven gehouden bedrijfjes uit het Belgische economisch weefsel wegsnijden. De Vlaamse vissers in Argentinië hadden meer geluk. De aanhoudende positieve economische conjunctuur, althans tot voor kort, heeft hen geen windeieren gelegd.

Dat die Vlaamse emigranten gehecht zijn aan Vlaanderen en hun Vlaamse cultuur in stand hielden, is voor de eerste generatie immigranten niet zo uitzonderlijk. Het migratieproces waarbij hele gemeenschappen verplant worden van de oorsprongsregio naar het immigratieland maakt dat vele mensen bij hun immigratie ook veelal een beetje thuis komen. De Turken uit Eskishir die in de jaren zestig van de vorige eeuw aankwamen in de textielstad Gent en de Lichteveldenaars die op het einde van de 19de eeuw naar de latere autostad Detroit vertrokken, kwamen niet volledig in de vreemde aan. Zij voegden zich daar bij hun familieleden en dorpsgenoten en (her)creëerden een gemeenschap waar de moedertaal voertaal was. De identiteit wordt niet louter geïmporteerd uit het oorsprongsland, maar de identiteitsconstructie evolueert in samenspraak met de samenleving waar immigranten vertoeven. Dat ziet men bij de Lichteveldenaars in Detroit die zich tijdens de Eerste Wereldoorlog duidelijk als Belgen manifesteerden, want het kleine België, dat in 1914 was overvallen door de Duitsers, kon rekenen op heel wat sympathie in de Verenigde Staten.

Over verscheidene generaties gespreid, is de duurzaamheid van etnische groepen in de immigratie zwak. Integratie en zelfs assimilatie is eerder regel dan uitzondering. Het is een proces dat langzaam verloopt en dat niet alleen bepaald wordt door de betrokkenen zelf, maar ook door de wijze waarop de gastsamenleving zich verhoudt tot deze nieuwkomers. De grootte van de migrantengemeenschap waarin de immigrant vertoeft, hun geografische en economische inplanting zijn allemaal factoren die de duurzaamheid van deze etnische gemeenschap medebepalen. Het innemen van een eigen economische niche kan leiden tot een gestolde identiteit. Zo blijven de ijsmakers afkomstig uit Cadore, los van hun private identiteit, publiek vasthouden aan een Italiaanse identiteit daar dit het handelsmerk van hun product is. Of de nakomelingen van de Oostendse vissers hun Vlaamse wortels zullen "trouw" blijven, is te betwijfelen. De nakomelingen van de Vlamingen die overzees geëmigreerd zijn, zijn in de regel niet meer te onderscheiden van hun nieuwe landgenoten, de Amerikanen, Canadezen en Latijns-Amerikanen. Er bestaat weinig onderzoek over deze identiteitswijzigingen onder migranten uit Vlaanderen. Wel blijkt dat de Vlamingen (de Belgen) in Noord-Amerika gedurende de 20ste eeuw slechts een gering enthousiasme vertoonden om zich als etnische gemeenschap te affirmeren. Dit valt in het bijzonder op in Canada, waar de overheid sinds de jaren zeventig een multicultureel Canada propageert. De uiting van elk etnisch bewustzijn wordt van overheidswege ondersteund.

■ [FC]

Fragment van de kaft van La pesca marítima en la Argentina: pasado – presente – porvenir / Carlos H. Engelbeen. Buenos Aires : Librería del Colegio, 1955.

[ADV, VB 6439, AC 357 ARCHIEF VLAMINGEN IN DE WERELD]

HET FONDS CYRIEL VERSCHAEVE IN HET ADVN

TENTOONSTELLING INGERICHT DOOR
HET ADVN EN HET JOZEF LOOTENS-
FONDS NAAR AANLEIDING VAN DE
INVENTARISERING VAN HET FONDS
CYRIEL VERSCHAEVE

CYRIEL VERSCHAEVE

Priester-dichter, dramaturg, essayist en beeldhouwer Cyriel Verschaeve [Ardooe 1874 – Solbad Hall (thans Hall, Oostenrijk) 1949] speelde tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw een invloedrijke rol in de Vlaamse beweging.

In vier opeenvolgende stappen bouwde hij een onuitwisbare invloed op, maar naar het einde van zijn leven toe nam hij een steeds meer betwistbare houding aan.

De eerste periode valt samen met zijn Tieltsse leraarschap in een bisschoppelijk college (1896-1911) en zijn beginjaren in Alveringem (1911-1914), tot aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog.

De periode 1914-1925 betekent de tweede stap in de ontwikkeling van Verschaeves inzichten. Naar aanleiding van de frontervaring radicaliseert hij zijn politieke inzichten: zelfbestuur voor Vlaanderen en ondersteuning van het programma van de Frontpartij.

In de periode 1925-1940 staat hij op het hoogtepunt van zijn artistieke invloed. Op het politieke vlak verschuift zijn aandacht eerst naar de beweging van Joris Van Severen, daarna naar het nationaal-socialistische Duitsland.

De laatste stap in zijn ontwikkeling, de periode 1940-1949, betreft de collaboratie met de Duitse bezetter, gevolgd door zijn vrijwillige ballingschap in Duitsland en Oostenrijk.

In het katholiek geestesleven bekleedt Cyriel Verschaeve een meervoudige plaats. In de allereerste plaats denkt men daarbij aan zijn dichtbundel *Zeesymfonieën*, die zijn literaire roem vestigde, vlak voor de Eerste Wereldoorlog. Daarnaast is zijn bekendheid gesteund op een reeks van zes drama's die hem tweemaal een staatsprijs van toneelliteratuur opleverde, in 1919 met *Judas* en in 1937 met *Elijah*, niet toevallig bijbelse onderwerpen die hem zijn leven lang in hoge mate interesseerden.

Verschaeve was niet alleen dichter en dramaturg. Misschien lag een evenwaardige verdienste in de eigenzinnige en subjectieve wijze waarop hij vele opstellen bundelde onder de titel *Uren bewondering voor grote kunstwerken*. Deze kunstzinnige essayistiek die soms dicht die van August Vermeylen benadert, spitst zich niet toe op een objectieve en gevestigde schoonheidsleer. Of hij nu de Italiaanse steden of de laatmiddeleeuwse schilderijen, de overweldigende pracht van de barok, of de teksten van de West-Europese meesters behandelt, steeds gaat het over de eigen bewondering die Verschaeve op de lezer wil

overdragen. Zijn visie is immers deze van een humane, classicistisch geïnspireerde gelovige die bij voorkeur terug-greep naar de bijbeltekst van Oude en Nieuwe Testament. Niet te verwonderen dat zijn grootste religieus essay, het *Jezus*-boek uit 1940, een geheel aparte plaats bekleedt.

Die barokke en laat-classicistische visie is eveneens kenmerkend voor zijn beeldhouwwerk uit de periode 1916-1936. ■ [RVL]

HET ARCHIEFFONDS

Het archief van Cyriel Verschaeve werd – samen met andere archieven en documentatie in verband met hem – onder meer door Martha Vande Walle en Jozef Lootens gedurende vele tientallen jaren verzameld en later door het Jozef Lootensfonds samengebracht in de Sint-Pietersabdij in Steenbrugge.

De documenten m.b.t. Verschaeve vormen in hun geheel een unieke bron voor de geschiedenis van het Vlaams-nationalisme tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw.

Het geheel werd in 1995 overgedragen aan en in 1999 overgebracht naar het ADVN. Daar werd het geïnventariseerd.

Cyriel Verschaeve aan het werk aan zijn beeldhouwwerk "De verrezene". Op de voorgrond het beeldhouwwerk "Prometheus", s.d. [1933].

[ADVN, FONDS CYRIEL VERSCHAEVE, VFAL 517]

Een voorafgaandelijke structuurstudie had de zeer complexe historie van het archief aan het licht gebracht. Niet alleen werd het archief verschillende malen verhuisd en waren gedeelten ervan reeds door verschillende handen geordend en geïnventariseerd. Daarenboven was er sedert 1920 vooral door verschillende mensen rond Verschaeve verzameld geworden. Zelf besteedde Verschaeve immers nauwelijks zorg aan de bewaring van zijn archief. Daardoor trad een aantal personen als het ware in zijn plaats als archiefvormer (o.a. Jozef Lootens, Martha Vande Walle). Daarbij vermengden zij stukken uit andere archieven (bv. brieven of kopieën van brieven van Verschaeve en van Verschaeve aan anderen) met het oorspronkelijke archief. De 'vormers' legden ook een collectie documenten aan betreffende Cyriel Verschaeve en verzamelden allerlei secundaire bronnen. Ten slotte voegden zij aan het archief een aanzienlijk aantal eigen archiefbestanddelen toe, naast bestanddelen van anderen (bv. enerzijds van Martha Vande Walle en het Jozef Lootensfonds, anderzijds van Ernest Brengier).

Als gevolg van die specifieke vormingsgeschiedenis, was een ordening volgens het bestemmingsbeginsel en naar het structuurbeginsel voor een groot deel niet meer te verwezenlijken. Anderzijds was het wenselijk de groep archieven als één geheel te ordenen en te beschrijven. Er was immers een leidend beginsel bij de vorming van het geheel: de studie van Cyriel Verschaeve. Het geheel van documenten dat in Steenbrugge aangetroffen was, kon dan ook bestempeld worden als een (archief)fonds. Een archieffonds of fonds is een groep gelijksoortige of verwante archiefbestanden die in dezelfde archiefbewaarplaats berusten.

Het Fonds Cyriel Verschaeve kreeg in het ADVN het archiefnummer AC 460.

Het archiefgedeelte is 25 strekkende meter groot en telt 3 280 inventarisnummers. Er zijn ook meer dan 2 000 boeken en brochures, ruim 400 titels van periodieken en meer dan 3 400 audiovisuele stukken.

Het fonds bestrijkt het einde van de 19de eeuw en de volledige 20ste eeuw. Het bevat zowel persoons-, verenigings- als bedrijfsarchief.

De inventaris van de archivalia uit het fonds wordt nu gepubliceerd. Om de publicatie handzaam te houden, worden de beschrijvingen in beknopte vorm weergegeven. De inventaris wordt ingeleid door een overzicht van de archiefvormers, naast de geschiedenis, de inventarisering, de inhoud en de consuleringsmodaliteiten van het fonds; ten slotte volgt ook literatuur terzake. Een uitgebreid register vergemakkelijkt het gebruik van de inventaris.

De volledige beschrijving van de archivalia in de werkinventaris – d.w.z. met inbegrip van de ontwikkelingsstadia en de talrijke inhoudelijke en archiefmethodologische toevoegingen – kan in de leeszaal van het ADVN geconsulteerd worden onder de vorm van een geautomatiseerd bestand. Dat is eveneens het geval voor de beschrijvingen van de boekwerken, de periodieken en de audiovisuele stukken.

DE TENTOONSTELLING

Naar aanleiding van de voltooiing van de inventaris, wordt door het ADVN i.s.m. het Jozef Lootensfonds en het Verschaeve-comité Alveringem een tentoonstelling ingericht.

Hierin worden enkele belangrijke en/of typische stukken uit het fonds getoond. Aan de hand daarvan worden ook enkele basisprincipes van de archivistiek verklaard.

Eerst en vooral wordt een overzicht geboden van de voornaamste feiten uit het leven en het werk van Cyriel Verschaeve.

Daarna wordt – aan de hand van Verschaeves literaire drama *Judas* – getoond hoe verschillend binnen één archief(-fonds) de soorten bronnen betreffende één onderwerp kunnen zijn: manuscripten, notities, knipsels, foto's, beeldhouwwerken, boeken, periodieken, folders, affiches enz.

De bezoeker van deze tentoonstelling kan hierbij de uitzonderlijke rijkdom van archivalische elementen met betrekking tot die *Judas* in één overzichtelijk geheel ervaren.

De bronnen tonen ook het beeld van een tijd. Een voorbeeld is het materiaal dat door Verschaeve gevormd werd gedurende de Eerste Wereldoorlog. De stukken hebben een politieke, sociale of religieuze inhoud, maar vormen vaak ook een 'document humain'.

Ten slotte wordt de inventarisering van het Fonds Cyriel Verschaeve nader belicht. Daarbij worden de andere archiefvormers van het fonds voorgesteld (Martha Vande Walle, Jozef en Maria Lootens enz.).

Als afsluiter van de tentoonstelling wordt de mogelijkheid geboden om de inventaris ook als geautomatiseerd bestand te raadplegen. ■ [LB]

**HET FONDS
CYRIEL
VERSCHAEVE
IN HET ADVN**

Tentoonstelling naar aanleiding
van de inventarisering van het fonds
en ingericht door het ADVN,
het Jozef Lootensfonds en het
Cyriel Verschaeve-comité Alveringem.

**TENTOONSTELLING HET FONDS
CYRIEL VERSCHAEVE IN HET ADVN**
ADVN, Auditorium Emiel Pater-
noster
van 14 september tot 10 oktober 2003
van maandag tot vrijdag van
10u tot 16u
op zaterdag en zondag 13u
tot 17u
gesloten op 20, 21, 27 en 28
september

**INVENTARIS VAN HET FONDS
CYRIEL VERSCHAEVE**
170x240 mm, 160 pp., ill.,
12,50 euro
bestellen kan langs het ADVN,
Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen [T] 03-225 18 37
[E] marleen.deridder@advn.telenet.be of langs de bestel-
bon op de keerzijde van de adreswikkels van de ADVN-
Mededelingen.

DE GESCHIEDSCHRIJVING VAN DE VLAAMSE BEWEGING EN VAN ANDERE NATIONALE BEWEGINGEN IN EUROPA

COLLOQUIUM N.A.V. HET TWINTIG-
JARIG BESTAAN VAN HET ADVN

Naast zijn specifieke archivalische en documentaire opdracht, bezit het ADVN ook een onderzoeksfunctie. De instelling verwezenlijkt die taak onder meer door middel van publicaties, langs de organisatie van colloquia en de inrichting van tentoonstellingen, via de redactie van het tijdschrift *Wetenschappelijke tijdingen* enz.

In 2004 bestaat het ADVN twintig jaar. Om die verjaardag te markeren, organiseert het ADVN, in samenwerking met de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent, de K.U.Leuven en de Vrije Universiteit Brussel, een internationaal colloquium over de geschiedschrijving van nationale bewegingen.

Het colloquium grijpt plaats op 15 oktober 2004 in Antwerpen.

Het colloquium wil een reflectie bieden op de historische productie betreffende de nationale bewegingen.

Nationale bewegingen zijn politiek-sociale bewegingen met de natie als kernidee en het nationalisme als motor. Zij zijn tegelijk staat-vormend en staat-ontbindend en hebben mede daardoor de laatste twee eeuwen een belangrijke rol gespeeld in de samenleving en in de internationale politiek.

De nationale bewegingen worden gevormd door personen, genootschappen, verenigingen, organisaties, acties, gebeurtenissen, symbolen, ideologieën enz. Hun geschiedenis en die van de beweging als geheel, vormen het onderwerp van zeer talrijke geschiedkundige publicaties.

Aan de hand van enkele representatieve casussen worden onderlinge parallellen en verschillen gedetecteerd in de geschiedschrijving van nationale bewegingen.

De onderzoeksvragen die daarbij aan bod komen, betreffen onder meer:

- De eventuele divergentie met de algemene geschiedschrijving en met die van andere sociale bewegingen;
- het interdisciplinair karakter van het onderzoek; de aandacht in de geschiedschrijving voor theorievorming en voor comparatieve studies;
- de aandacht voor bepaalde thema's of periodes;
- de specifieke 'infrastructuur' waarover de geschiedschrijving van de nationale bewegingen beschikt (instellingen, organen, leerstoelen enz.);
- de invloed van de verhouding tussen massa-aanhang en elite in de beweging, van het overwicht van civiel of etnisch nationalisme, van het succes of de frustratie van de beweging, naast andere factoren;
- het eventueel verband tussen enerzijds de evolutie van het natiebegrip en de nationale identiteit en anderzijds de wisseling van de paradigma's in de geschiedschrijving van de nationale bewegingen;
- de invloed van het geopolitieke kader;
- de specificiteit van het spanningsveld tussen de participierend-partizane geschiedschrijving en de wetenschappelijk-professionele historiografie;
- de receptie en de maatschappelijke rol van de geschiedschrijving van de nationale beweging;
- de rol van het geschiedenisonderwijs: het omgaan met het verleden van de beweging.

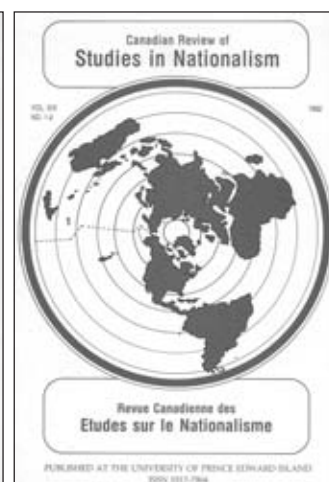
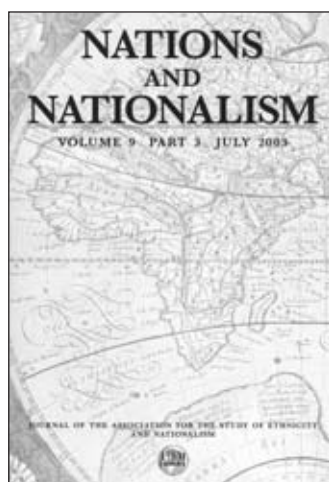
De historiografie van de Vlaamse beweging vormt daarbij het uitgangspunt. Zij wordt vergeleken met de geschiedschrijving van een reeks andere nationale bewegingen.

Het colloquium omvat drie luiken.

Het eerste luik schetst de geschiedschrijving m.b.t. de Vlaamse beweging. Daarnaast komen de casussen aan

De geschiedschrijving van het nationalisme en van de nationale bewegingen vormt een inherent onderdeel van het onderzoeksterrein van het ADVN. Getuige daarvan bv. de tijdschriften omtrent die thema's die in de leeszaal kunnen geconsulteerd worden.

[ADVN, v.l.n.r. *Europa Ethnica*, VY 230; *Nations and Nationalism*, VY 1410; *Altres nacions*, VY 1512 en *Canadian Review of Studies in Nationalism*, VY 884.]

bod die binnen de Belgische context daarmee verbonden zijn: Wallonië en Brussel.

De Waalse beweging ontstond als reactie op de Vlaamse strijd. Daardoor werd zij een specifieke casus voor de geschiedschrijving.

In Brussel worden de verschillende nationale bewegingen in België rechtstreeks met elkaar geconfronteerd. De weerslag op de geschiedschrijving van die specifieke casus komt aan bod in een afzonderlijke bijdrage.

In het laatste referaat van dit onderdeel van het colloquium wordt – m.b.t. die casussen – de rol van de historici belicht in het discours rond etnisch en civiel nationalisme.

In het tweede deel wordt de geschiedschrijving van drie buitenlandse nationale bewegingen onder de loupe genomen: de Catalaanse, de Poolse en de Bretoense.

De Catalaanse nationale beweging evolueert binnen een Spaanse staat met andere nationaliteiten dan de Catalaanse.

De Poolse nationale beweging situeerde zich in een door externe factoren ontbrekende of onzekere eigen nationale staat.

De derde nationale beweging die aan bod komt, de Bretoense, kende slechts gering succes.

In het slotgedeelte wordt aan de hand van de behandelde gevallenstudies, een antwoord geformuleerd op de centrale onderzoeksvragen van het colloquium. Die betreffen in essentie de comparabiliteit en de uniciteit van de (evolutie van de) geschiedschrijving van diverse nationale bewegingen.

Tijdens de komende maanden zullen wij u nader berichten over het programma en de inschrijvingsmodaliteiten van het colloquium. U kunt terzake nu al contact opnemen met de coördinator Luc Boeva [T] 03-225 18 37 [E] luc.boeva@advn.be. ■ [LB]

KORT

DERDE PIL-VAN GASTELPRIJS VOOR GESCHIEDENIS

Op 22 februari 1995 aanvaardde het ADVN officieel een legaat dat aan de instelling werd geschonken door Emiel Pil (1924-1992). Hij was de zoon van het echtpaar Albrecht Pil (1892-1940) en Marie van Gastel (1892-1980). Het was de wens van Emiel Pil om een belangrijke bijdrage te leveren tot de wetenschappelijke studie van de Vlaamse beweging.

Lourdes (Gavarny), s.d. [1933]; v.r.n.l.: Marie van Gastel, Emiel Pil, Albrecht Pil. [ADVN, AC 70, ARCHIEF FAMILIE PIL-VAN GASTEL]

Om aan die wens tegemoet te komen, schrijft het ADVN sinds 1995 de Driejaarlijkse Pil-van Gastelprijs voor geschiedenis uit. De prijs richt zich tot alle academische disciplines die een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren tot een vernieuwend inzicht in de diverse aspecten van de Vlaamse beweging.

De jury van de prijs bestaat uit Richard Celis (voorzitter), Eric Defoort, Machteld De Metsenaere, Luc De Vos, Jozef Maton, Ludo Simons, Romain Van Eenoo, Herman Van Goethem en Frans-Jos Verdoodt (secretaris).

De bijdragen dienen uiterlijk op 5 januari 2004 ingediend bij de secretaris van de jury. Het reglement kan aangevraagd worden bij het secretariaat [van de Pil-van Gastelprijs voor Geschiedenis], t.a.v. Marleen Abelshausen, p/a Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen. ■ [MA]

Lourdes (Gavarny), s.d. [1933]; v.l.n.r.: Marie van Gastel, Emiel Pil, Albrecht Pil. [ADVN, AC 70, ARCHIEF FAMILIE PIL-VAN GASTEL]

TENTOONSTELLING GRILLIGE GRENZEN
DE PROVINCIE ANTWERPEN AANGEKAART

In opdracht van het Provinciebestuur van Antwerpen werken ADVN, Amsab-ISG, KADOC en Liberaal Archief momenteel aan het project *Politiek Personeel Antwerpen* (PPA). Doel van dit onderzoek is het creëren van een uitgebreid naslagwerk dat een aanzet zal zijn voor de verdere studie van een door historici en politicologen verwaarloosd onderzoeksterrein. In het kader van dit project hebben de vier instellingen in opdracht van het provinciebestuur een tentoonstelling opgezet waarin aan de hand van reproducties van historische kaarten de territoriale evolutie wordt geëvoceerd van het gebied dat momenteel de provincie Antwerpen vormt.

De rondreizende tentoonstelling was vorig najaar te bezichtigen in de abdij van Averbode en tijdens het voorjaar in Bornem. Van 1 tot 28 september loopt de tentoonstelling nog in de Koningin FabiolaZaal, Jezusstraat 28 in Antwerpen, van dinsdag tot zondag van 10u tot 17u. ■ [LB]

Voor meer inlichtingen kunt u terecht bij Sophie Bollen, [T] 03-239 42 87 [E] sophie.bollen@amsab.be

MARCEL MINNAERT

Enkele maanden geleden verscheen in Nederland een belangwekkende wetenschappelijke biografie over de "Vlaamse" Nederlander Marcel Minnaert (Brugge, 1893-Utrecht, 1970).

De radicale flamingant en activist week na de Eerste Wereldoorlog uit naar Nederland, waar hij een uitzonderlijk en internationaal geprezen parcours opbouwde als astrofysicus. Ideologisch bleef hij een antiburgerlijke, links-pacifistische strekking aanhangen. ■ [FJV]

Leo Molenaar, *De rok van het universum. Marcel Minnaert, astrofysicus, 1893-1970*, Amsterdam-Leuven: Balans en Van Halewijk, 2003, 602 pp.

AANWINSTENLIJST
APRIL - JULI 2003

AR Archief
AV Audiovisueel archief
BO Bibliotheekwerken
DA Documentatie
PE Periodieken
NE Necrologia
AP Ambtelijke publicaties
[deze aanduidingen zijn indicatief; zij kunnen worden aangepast naargelang van de verwerking van de overdracht]

2003/097	W. Keymolen, Leefdaal	PE
2003/098	Guy Leemans, Boechout	AR / DA / PE
2003/099	Joos Somers, Mechelen	AV
2003/100	Frank Joostens, Merksem	PE
2003/101	Edward Thielemans, Sint-Kwintens-Lennik	BO / DA / PE
2003/102	Monda De Munck, As	AR
2003/103	Roos Leuridan-Nuttens, St.-Idesbald	NE
2003/104	Richard Celis, Antwerpen	BO / PE
2003/105	Steven Utsi, 's-Gravenwezel	AR / AV / BO / DA
2003/106	Stefaan Debulpaep, Baal	AR / AV / BO / DA / PE
2003/107	Stefaan Delafortrie, Mechelen	BO / NE
2003/108	Maurits en Greet Henne-Goemans, Berchem	PE
2003/109	Luc De Bast, Geel	AR / AV / BO / DA / PE
2003/110	Kristin De Winter, Kapelle-op-den-Bos	AR
2003/113	Karl Vermaercke, Mechelen	AR / BO / DA / PE
2003/114	Angela Pauwels, Zwijndrecht	NE
2003/115	Omaar Van Hulle, Ertvelde	PE
2003/116	Maria-Hendrika Moortgat, Gent	AR / BO / DA / PE
2003/117	Adrienne Veldeman-Vermeire, Melle	AR / AV / BO / DA / PE
2003/118	Paul Van Caimere, Mortsel	BO
2003/119	FotoMuseum, Antwerpen	BO
2003/120	Lucienne Vandecasteele, Deerlijk	NE
2003/121	Klara Hertogs, Turnhout	AR
2003/122	Ghisleen Willems, Aalst	BO
2003/123	Maya Van Horenbeeck, Mortsel	AV / BO / DA
2003/124	Jacqueline en Godelieve D'Hooghe, Edegem	AR / AV / BO / DA / NE
2003/125	Flora Van Huffelen-Reyniers, Edegem	AV
2003/126	Albertina Saenen, Edegem	AV / BO
2003/127	Albertina Saenen, Edegem	AR / AV / BO / DA / NE
2003/128	AMVC-Letterenhuis, Antwerpen	PE
2003/129	Luc De Meyer, Antwerpen	NE
2003/130	Willy Meersman, Sint-Amands	
2003/131	Bob Vanhaverbeke, Brugge	AR / AV / BO / DA
2003/132	Snuffelhoek (De), Zonnebeke	BO / PE
2003/133	Walter Deconinck, Kortrijk	AR / AV / BO / DA / PE
2003/134	Wie is wie in Vlaanderen, Hove	AV / BO
2003/135	Herman Roels, Aalst	AV / BO / NE
2003/136	Arthur Verthé, Brugge	AR / AV / BO / PE
2003/137	Lea Maeckelbergh-Vanhevel, Ichtegem	NE
2003/138	Rik DHondt, Zandhoven	AR / PE
2003/139	Stichting Zannekin, Ieper	BO
2003/140	Amsab-ISG, Gent	BO
2003/141	Lionel Vandenberghe, Halle	AR
2003/142	Gorik, Brussel	PE
2003/143	Rita Huygens, Boechout	AR / BO / DA / PE
2003/144	Bart De Wever, Berchem	AV / DA
2003/145	Godelieve Van Houwe-Daels, Gent	AR / AV / BO / DA / PE
2003/146	Juliaan Pauwels, Beersel	AR / BO / PE
2003/147	Studiecentrum Joris van Severen, Ieper	BO
2003/148	Frieda Meeus, Merksem	NE
2003/149	Gaston en Angèle Gijssels-Rombaut, Brasschaat	AR / PE

2003/150	Naamloos,	AR / BO / PE
2003/151	Walter Maes, Kortrijk	AV / DA
2003/152	Zustergemeenschap Mariagaard, Wetteren	NE
2003/153	Fam. Gerard Ingelbeen, Wevelgem ..	NE
2003/154	Identiteit, Izegem	DA
2003/155	Albert Bruggeman, Kortrijk	AR
2003/156	Paul H.G. Huys, Drongen	AV / DA / PE
2003/157	Lieven Dehandschutter, Sint-Niklaas	PE
2003/158	Julien Moens, Antwerpen	DA
2003/159	Fons Borginon, Brussel	AR
2003/160	Leo Plyson, Alveringem	AV / NE
2003/161	Lode Ureel, Antwerpen	AR / AV / DA
2003/162	Jan Vandewalle, Mortsel	AR / AV / BO / DA / PE
2003/163	Willy-Paul Carlier, Sint-Truiden	BO
2003/164	Hugo Schiltz, Antwerpen	BO / PE
2003/165	André De Beul, Wilrijk	AR / PE
2003/166	Harry Van Briel, Francisco Beltrao (BR)	AR
2003/167	Marc Platel, Kraainem	AR / AV / PE
2003/168	Koerdisch Instituut Brussel, Brussel	AV / BO / DA / PE
2003/169	Jozef Bussels, Hechtel-Eksel	DA / PE
2003/170	Gis Lammertyn-Boncqet, Kortrijk	PE
2003/171	Wim Verreycken, Borgerhout	AV
2003/172	Liberaal Archief, Gent	PE
2003/173	Frans Van Campenhout, Dilbeek	BO / DA / PE
2003/174	Karel H. Bouving, Deurne	PE
2003/175	Bibliotheca Wasiana, Sint-Niklaas	BO
2003/176	Provinciebestuur Antwerpen, Directie Cultuur, Antwerpen	BO
2003/177	Heemkundige Kring, Haaltert	AR
2003/178	Pieter van Hees, Utrecht (NL)	BO / PE
2003/179	Lode Wils, Heverlee	BO
2003/180	Jet Jorssen Genootschap, Kalmthout	BO
2003/181	Jan-Pieter Maes, Sint-Niklaas	DA
2003/182	Frank Seberechts, Putte	AV
2003/183	Franz Denys, Brussel	AR / PE
2003/184	Geertrui Vanderbeke, Herdersem	NE
2003/185	Familie Karel Koekhoven, Bouwel	NE
2003/186	Marita Stryckers, Schilde	NE
2003/187	Lea De Bondt, Londerzeel	NE
2003/188	Arthur Verthé, Brugge	AR / BO / PE
2003/189	Verbond Vlaams Overheids- personeel (VVO), Brussel	AR
2003/190	Universiteit Gent, Vakgroep Nieuwste Geschiedenis, Gent	BO
2003/191	Bea Roelants, Berchem	AV
2003/192	Ralph Vantyghem, Chatham (CA)	AR / AV
2003/193	André Verstraete, Mishawaka (US)	AR
2003/194	Julien Taelman, Aylmer (CA)	AR
2003/195	Glenda Mels-Vandenbussche, Delhi (CA)	AR
2003/196	Dorothy Paelinck, La Salette (CA)	AR
2003/197	Luc Van Maele, Courtland (CA)	AR
2003/198	Willy Vanaudenaerde, Windsor (CA)	AR
2003/199	Etienne Elskens, Clinton Twp. (US)	AR / AV
2003/200	Maurice Van Coillie, St. Clair Shores (US)	AR
2003/201	André Van Paemel, Mishawaka (US)	AR
2003/202	Nancy en Karen Vanhoutdreve, Mishawaka (US)	AV
2003/203	Arnold Van Puymbroeck, Chicago (US)	AR
2003/204	Bart Ryckbosch, Chicago (US)	AR
2003/205	Jenny Ori, Chicago (US)	AR / AV
2003/206	Guido Dutry, Duffel	DA
2003/207	Herman Vervaecke, Meise	BO
2003/208	Gerda Logier, Merksem	NE

Dit is nummer zeven/acht van de **ADV-N-Mededelingen**. Deze publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten: het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten en publicaties, de huisvesting enz. De **ADV-N-Mededelingen** zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV-N) vzw

Lange Leemstraat 26 – B-2018 Antwerpen 1

[T] +32 [0]3-225 18 37 [F] +32 [0]3-226 64 05

[E] info@advn.be [W] www.advn.be (in opbouw)

postrekening: 000-1587760-64

bankrekening: 419-8059591-83

bouw- en renovatiefonds: 419-8059599-91

BEREIKBAARHEID

met de wagen:

via E17 of E19

openbaar vervoer

trein:

Berchem Station

+ tram 8

bus: lijnen 1 en 23

tram: lijnen 8, 7, 12
en 24

Sinds augustus 2002 worden de Antwerpse leien heraanlegd. U dient dan ook rekening te houden met de aanwijzingen ter plaatse.

Het ADVN sluit in 2003 op hiernavolgende dagen:

1 januari, 21 april, 1, 2, 29 en 30 mei, 9 juni, 11 en 21 juli, 15 augustus, 10 en 11 november en van 25 tot 31 december

OPENINGSUREN LEESZAAL

maandag tot donderdag: van 9u tot 16u

zaterdag: na afspraak is er mogelijkheid tot consultering;

in 2003 kan dit op: 25 januari, 22 februari, 29 maart, 26 april, 24 mei, 28 juni, 26 juli, 30 augustus, 27 september, 25 oktober, 29 november en 20 december.

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER: Marleen Abelshausen, Luc Boeva, Frank Caestecker, Koen De Scheemaeker, Frank Seberechts, Ann Van Gastel, Romain Vanlandschoot, Frans-Jos Verdoodt, Rita Verelst, Harry Wils

COÖRDINATIE: Marleen Abelshausen

ADMINISTRATIE: Marleen Deridder

VORMGEVING: LetterWerk, Antwerpen [T] 03-827 43 50

Giften aan het ADVN worden graag aanvaard op een van de hiervoor genoemde rekeningnummers.

Voor giften vanaf 30 euro ontvangt u een fiscaal attest.